

Immanuel Kant

Ètica kantiana

La Fonamentació de la Metafísica dels Costums (2)
(El deure i la llei moral)

Kritik der reinen Vernunft
(1781 primera edició,
1787 segona edició)

Conseqüències de
la
*Crítica de la Raó
pura*
per a la moral

- Delimitar un territori propi per a la ciència: l'experiència (**àmbit fenomènic**)
- Garantir un espai reservat per a la moral, alliberat de les amenaces del materialisme científic determinista (**àmbit noümènic**)

Conseqüències de
la
*Crítica de la Raó
pura*
per a la moral

- Si considerem l'acció humana com a efecte d'alguna causa coneguda, aleshores se l'examina des del punt de vista científic (antropologia, psicologia, sociologia ...)
- Si considerem l'acció com a efecte d'una voluntat lliure, l'examinem des d'un punt de vista moral

Conseqüències de
la
*Crítica de la Raó
pura*
per a la moral

- La preocupació kantiana per separar la naturalesa i l'esperit respon a la seva obsessió de preservar de qualsevol contaminació material l'autonomia de la voluntat humana
- Segons Kant, només té valor moral una acció totalment lliure

Conseqüències de
la
*Crítica de la Raó
pura*
per a la moral

- La voluntat humana només és lliure quan obeeix la seva raó pura.
- Això vol dir que la voluntat no pot deixar-se influenciar per cap factor extern al subjecte (Déu, autoritat familiar, política, cultural, religiosa) ni per factors interns (egoisme, interès ...).
- Llibertat per a Kant és **autonomia**.

Secció 1^a (continuació)

- **Transició del coneixement racional comú de la moralitat al coneixement filosòfic (continuació).**

8è Paràgraf

Voluntat bona i deure

- Per desenvolupar el concepte de bona voluntat cal explicar el concepte de deure.
- Necessitarà 3 proposicions (o consideracions)

9è-13è Paràgraf

1ª proposició
(autonomia moral)

- L'acció, per tenir **valor moral**, ha de ser, no només conforme al deure, sinó també **feta per deure**

9è-13è Paràgraf

1ª proposició (autonomia moral)

Tipologia d'accions:

- **Contrària al deure:** una acció incorrecta que mereix una total reprovació
- **Conforme al deure:** una acció correcta però realitzada per una voluntat interessada
- **Acció per deure:** una acció correcta realitzada simplement perquè és correcta.

Només aquesta última es pot considerar moral, perquè està la realitzada per una voluntat completament lliure.

9è-13è Paràgraf

1ª proposició (autonomia moral)

- **Exemple del botiguer:** Per què el botiguer no s'aprofita d'un client que no coneix prou bé un producte?
- **Exemple de l'eutanàsia (1):** Quina acció té més valor moral, la d'aquell que vol continuar vivint perquè està sà i té esperança que el futur li depararà una vida millor o aquell que malgrat una malaltia dolorosa i incurable es resisteix al suïcidi o l'aplicació de l'eutanàsia?

(1) Segons Kant, la preservació de la vida és un deure moral.

14è Paràgraf

2ª proposició (ètica deontològica)

- Una acció feta per deure no té el seu **valor moral** en propòsit que per mitjà d'ella ha de ser acomplert, sinó en la màxima segons la qual és decidida; per tant, **no depèn pas de la realitat de l'objecte de l'acció, sinó simplement del principi del voler segons el qual és produïda l'acció**, deixant de banda tots els objectes de la facultat de desitjar.

15è Paràgraf

3ª proposició
(ètica deontològica)

- El deure és la necessitat de dur a terme una acció per respecte a la **lleí**.

16è-17è Paràgrafs

Quina mena de
lleï ha de ser
aquesta lleï?

- Aquesta lleï no pot ser una màxima (un principi subjectiu que només serveix a una persona o en un moment concret)
- Aquesta lleï ha de ser una **lleï moral**, és a dir, un principi pràctic que, tot i que d'origen subjectiu, ha de servir per a tots els éssers racionals i en tot moment (**universal**)

17è Paràgraf

Hi ha una fórmula per saber si una màxima és una llei moral?

- Si tinc dubtes sobre si una màxima pot ser una llei moral que faci de la meua voluntat una bona voluntat, només cal que em faci la pregunta següent: **pot aquesta màxima convertir-se en una llei universal?** Si la resposta és negativa, cal rebutjar-la. Si és afirmativa, en canvi, l'acceptarem com a llei moral.

17è Paràgraf

Hi ha una fórmula
per saber si una
màxima és una llei
moral?

Segons **Immanuel Kant**, cada cop que intentem decidir quin és el procedir correcte hem d'identificar un principi universal que guiï les nostres accions (**Kant** l'anomena "màxima"), i després preguntar-nos si ens agradaria que tots tinguéssim l'obligació d'actuar d'acord amb aquesta màxima. Llavors, per a **Kant** no hem de trencar les nostres promeses només perquè ens convingui a nosaltres, perquè segurament no voldríem que tothom actués d'aquesta manera; si així fos, ningú no ens creuria quan féssim una promesa. Aquest procediment s'anomena "universalització" de la màxima.

Kwuame Anthony Appiah, *Cosmopolitismo. La ética en un mundo de extraños*, Katz, Buenos Aires 2007

17è Paràgraf

Hi ha una fórmula
per saber si una
màxima és una llei
moral?

El principio subyacente al imperativo categórico kantiano es el axioma de la no contradicción -el ladrón se contradice a sí mismo porque quiere conservar los bienes robados como si fuesen de su propiedad- y este axioma debe su validez a las condiciones del pensamiento que **Sócrates** fue el primero en descubrir.

Hannah Arendt, "Verdad y política" en *Verdad y mentira en la política*, Página Indómita, Barcelona 2017

1ª secció

Conclusió

L'ètica kantiana és una **ètica formal**:

- No ens diu ***què*** hem de fer, sinó ***com*** ho hem de fer.

L'ètica kantiana és una **ètica autònoma**:

- La raó s'autoordena el que ha de fer, apareix com a legisladora de si mateixa. Les lleis morals són el fruit d'una ***voluntat lliure***.

L'ètica kantiana és una **ètica deontològica**:

- Una acció es valora per si s'ajusta a uns **principis absoluts**, no per les seves conseqüències.

1ª secció

Exercicis

Les màximes següents poden convertir-se en lleis morals? Per què?

1. He de dir mentides quan convingui
2. Cal complir sempre les promeses
3. He de mostrar-me indiferent davant del patiment injust dels altres
4. Puc robar quan ho necessiti
5. He de respectar els altres
6. Podem fer servir la tortura per aconseguir la veritat

1ª sección

Ejercicios

La pareja de mi amiga se la está pegando: ¿se lo cuento?

Marcus Weeks aprovecha este dilema en su libro *¿Qué haría Nietzsche... ?* para diferenciar entre deontología y consecuencialismo. En la deontología, escribe, “hay normas morales absolutas que tenemos el deber de seguir”. El principal representante de este enfoque ético es Immanuel Kant, que expresó esta idea en su imperativo categórico: “Actúa solo de acuerdo a una máxima que al mismo tiempo pueda convertirse en una ley universal”. Es decir, si tu amiga te pregunta, tienes el deber de contestar la verdad. ¿Pero qué ocurre, por ejemplo, si tu amiga no te pregunta? ¿También debes contárselo?

El consecuencialismo, en cambio, “juzga la bondad o la maldad por sus resultados”. Antes de decirle nada a su amiga, Jeremy Bentham (un filósofo utilitarista) evaluaría los posibles resultados de su decisión. ¿No sería ella más feliz si no le dijera nada?

El riesgo es pensar en las consecuencias que esto puede tener para mí y no para mi amiga. La ética de las virtudes se fija precisamente “en las razones que han llevado a tomar esa decisión”. Es decir, si no le digo nada, ¿estoy pensando en su bienestar o solo quiero ahorrarme el mal trago?

Jaime Rubio Hancock, *¿Seguro que Shakespeare es mejor que los Simpson?*
Los filósofos clásicos responden a los problemas cotidianos, El País 29/03/2018

- https://elpais.com/cultura/2018/03/27/actualidad/1522139767_596644.html

1ª secció

Exercicis

Llegiu el text de la següent diapositiva i responeu a la pregunta següent:

Per què Kant està en contra de la mentida per motius filantròpics?

Así pues, la mentira, definida simplemente como declaración intencionadamente falsa dirigida a otro hombre, no necesita el complemento de que tenga que perjudicar a otro, como lo exigen los juristas para su definición [...]. Pues siempre perjudica a otro, que, aunque no sea otro hombre, sí es la humanidad en general, en cuanto que hace inutilizable la fuente de su derecho. Pero esa mentira bondadosa puede también resultar por accidente (*casus*) punible según las leyes civiles; mas lo que escapa a la penalidad por mera casualidad puede también ser juzgado como injusto por las leyes exteriores.

Así, por ejemplo, si mediante una mentira tú has impedido obrar a alguien que se proponía cometer un asesinato, eres jurídicamente responsable de todas las consecuencias que puedan seguirse de ello. Pero si te has atendido estrictamente a la verdad, la justicia pública no puede hacerte nada, sea cual fuere la imprevista consecuencia de ello. En cambio, es posible que, después de haber respondido sinceramente que sí a la pregunta del asesino de si su perseguido se encontraba en tu casa, este se haya marchado de manera inadvertida, de modo que el asesino no dé con él y, por tanto, no tenga lugar el crimen. Pero si has mentido y dicho que no está en tu casa y aquel se ha marchado realmente (aun no sabiéndolo tú), de suerte que el asesino lo sorprende en la fuga y perpetra en él su crimen, puede acusársete a ti con derecho como originador de la muerte de aquel. Pues si tú hubieras dicho la verdad tal y como la sabías, acaso el asesino, mientras buscaba a su enemigo en tu casa, hubiera sido atrapado por los vecinos que acudieran corriendo y el crimen se habría impedido. Así pues, el que miente, por bondadosa que pueda ser su intención en ello, ha de responder y pagar incluso ante un tribunal civil por las consecuencias de esto, por imprevistas que puedan ser. Pues la veracidad es un deber que ha de considerarse como la base de todos los deberes fundados en un contrato, deberes cuya ley, si se admite la menor excepción a ella, se hace vacilante e inútil.

El ser veraz (sincero) en todas las declaraciones es, pues, un sagrado mandamiento de la razón, incondicionalmente exigido y no limitado por conveniencia alguna.

Kant, “Sobre un presunto derecho de mentir por filantropía”, en *Teoría y Práctica*. Tecnos, Madrid, 1986, traducción de Juan Miguel Palacios

<http://phylosophyforlife.blogspot.com.es/2015/12/kant-y-la-mentira.html?spref=tw>